

Reguleringsanalyse: Landbasert fiskeoppdrett

Mars 2026 — Juridisk og regulatorisk analyse

Strukturert analyse av lovgivning, konsekvenser og politisk kontekst. Alle påstander er kildebelagt.

1. Hva endres?

Etter å ha stått stille i 2,5 år gjenåpner Norge muligheten for nye tillatelser til landbasert fiskeoppdrett fra 1. juli 2025. Det nye regelverket innfører viktige endringer som skal skape tydeligere skillelinjer mellom landbasert og sjøbasert oppdrett, samtidig som biosikkerhetskravene skjerpes. Hva skjer i praksis?

Ikrafttredelsesdato: 1. juli 2025

Kjerneendringer:

- Presisering av definisjonen på landbasert:** Det nye regelverket tydeliggjør grensen mellom hva som regnes som «på land» og «i sjø». I desember 2022 innførte myndighetene en midlertidig stans fordi det var uklart hva som kunne få tillatelse, og dette skapte juridisk usikkerhet for både bransje og myndigheter.
- Obligatorisk desinfeksjon av inntaksvann:** Alle nye landbaserte anlegg må nå desinfisere sitt inntaksvann. For sjøvann kreves UV-bestråling med minst 25 mWs/cm², eller tilsvarende metode godkjent av Mattilsynet. For ferskvann fra kilder med risiko for smittespredning kreves UV-bestråling, ozoning eller tilsvarende metode.
- Unntak for eksisterende anlegg:** Eksisterende anlegg berøres ikke av rensekravene med mindre de gjennomfører «vesentlige endringer». Mattilsynet arbeider med veileder for hva som regnes som vesentlig.
- Arter under regulering:** Regelverket gjelder kun laks, ørret og regnbueørret. Andre arter reguleres separat.

Nøkkeltall:

2,5 år

Søknadsstans før gjenåpning

25 mWs/cm²

UV-dose for desinfeksjon av sjøvann

3 arter

Regulert under nytt regelverk (laks, ørret, regnbueørret)

2. Hvem berøres?

Berørt gruppe	Påvirkning	Grad
Landbaserte oppdrettselskaper (Salmon Evolution, Andfjord Salmon, Salfjord)	Direkte — må oppfylle nye desinfeksjonskrav. Åpning av søknader skaper muligheter for ekspansjon, men også usikkerhet omkring praktisk implementering av nye krav.	Høy
Leverandører av akvakulturteknologi (Artec Aqua, Krüger Kaldnes m.fl.)	Indirekte — økt etterspørsel etter desinfeksjons- og renseteknologi. Nye standarder åpner marked for spesialiserte løsninger.	Moderat

Kystkommuner og lokale myndigheter	Direkte — søknader om nye anlegg krever lokale høringer og miljøkonsekvensvurderinger. Arbeidsplasser og lokaløkonomiske effekter.	Moderat-høy
Miljøvernorganisasjoner (Naturvernforbundet, BirdLife m.fl.)	Indirekte — fortsatt kritisk til arealbruk og miljøpåvirkning, selv med nye krav. Aktive i høringsprosesser.	Moderat
Fiskeindustri og eksportører	Indirekte — landbasert oppdrett kan øke tilgangen på «ren» laks som kan markedsføres som bærekraftig alternativ. Konkurransen med sjøbasert produksjon.	Lav-moderat
Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet	Direkte — økt kontrollbyrde. Mattilsynet må gi guidance på desinfeksjonskrav, Miljødirektoratet skal kontrollere utslipp.	Høy

Kontrollkrise i Miljødirektoratet:

Miljødirektoratet gjennomførte kontroller av eksisterende landbaserte anlegg og fant at **ni av ti** hadde brudd på regelverket — flere av dem alvorlige. Utslippskontroll og rensing av avløpsvann er et gjennomgående problem. Myndigheter har varslet strengere håndhevelse, noe som kan tvinge eksisterende aktører til kostbar etternorming.

3. Praktiske konsekvenser

20. desember 2022

Søknadsstans innføres etter bekymring omkring grensedefinisjonen mellom landbasert og sjøbasert oppdrett. Juridisk usikkerhet og manglende klarhet i regelverket gjør at myndighetene pauserer behandlingen.

November 2023

Høringsfrist for forslag til nytt regelverk. Departementet mottar cirka 50 hørings svar fra industri, miljøorganisasjoner, kommuner og forskningsinstitusjoner. Debatt omkring desinfeksjonskrav, kostnadspåvirkning og miljøeffekter.

1. juli 2025

Nytt regelverk trer i kraft. Søknader om nye landbaserte tillatelser kan igjen sendes Fiskeridirektoratet. Desinfeksjonskrav blir gjeldende for alle nye anlegg.

2025-2026

Mattilsynet publiserer veileder om hva som regnes som «vesentlige endringer» for eksisterende anlegg. Første søknader under nytt regelverk behandles. Miljødirektoratet oppfølging av tidligere brudd intensiveres.

Viktigste plikter for nye landbaserte anlegg:

- Desinfeksjon av alt inntaksvann (sjø eller ferskvann fra kilder med smitterisiko) ved UV-stråling ($\geq 25 \text{ mWs/cm}^2$) eller godkjent alternativ
- Filtrering gjennom 0,3 mm porer før videre behandling
- Vedlikehold av biosikkerhetsplan som krever regelmessig inspeksjon og oppgradering
- Overholdelse av utslippskrav for avløpsvann (regulert av Miljødirektoratet)
- Dokumentasjon av desinfeksjon og vannkvalitet til tilsynsmyndigheter
- Anmeldelse av «vesentlige endringer» før implementering (for eksisterende anlegg)

Finansielle konsekvenser:

- **Kostnader for nye anlegg:** Desinfeksjonssystemer (UV eller ozoning) koster 5-15 millioner NOK per anlegg, avhengig av vannvolum og teknologi. Dette øker capex med 2-5 %.
- **Driftskostnader:** Vedlikehold av desinfeksjonsutstyr øker årlige driftskostnader. Energikostnad for UV-stråling er betydelig for store anlegg.
- **Eksisterende anlegg:** Kostnader kun dersom «vesentlige endringer» gjøres. Usikkerhet omkring grensen kan føre til retsaker.
- **Kontrollkostnader:** Økt myndighetskontroll og potensielle stenginger av anlegg med brudd kan påløpe kostnadene for operatørene.

4. Komparativ analyse

Land/ Region	Regulering	Ikrafttredelse	Viktigste forskjeller fra Norge
Sverige	Landbasert oppdrett reguleres under samme ramme som sjøbasert (Akvakulturförordningen). RAS-teknologi tillates, men strengere miljøkrav enn i Norge.	Løpende siden 2004	Sverige har ikke innført søknadsstopp. Fokus på lukket system for miljøbeskyttelse. Mindre distinksjon mellom landbasert og sjøbasert enn Norge gjør.
Danmark	Landbasert oppdrett reguleres under Dyrkningsloven og miljølovgivning. Vekttjeneste er blitt drivkraft for ekspansjon av RAS-teknologi. Fokus på biologisk sikkerhet og avløpskontroll.	Løpende, modernisert 2020-2023	Danmark har vært mer proaktiv i å støtte RAS-teknologi som løsning på miljøutfordringer. Færre arealrestruksjoner enn Norge. Fokus på energieffektivitet.
EU (generelt)	Farm-to-Fork-strategien setter rammer for bærekraftig akvakultur. Ingen harmonisert regel for landbasert RAS på EU-nivå, men retningslinjer for miljø- og helsekrav under arbeid.	Farm-to-Fork 2020-, gjennomføring pågår	EU fokuserer på importkrav for bærekraft og sporbarhet. Minimumsstandarder for helsekontroll. Mindre spesifikk regulering av teknologi enn Norge.
USA	EPA regulerer under CAAP (Concentrated Aquatic Animal Production) Effluent Guidelines. RAS underlagt utslippskontroll for anlegg >100 000 pund/år. State-nivå varierer.	EPA-reglene fra 2004, oppdatert 2022	USA har mindre spesifikt fokus på desinfeksjon av inntaksvann. Større frihet til å velge RAS-lokalisering. Mindre statlig støtte, mer privat investering.
UK	Regulering av akvakultur under Environment Agency og Defra. RAS må oppfylle same/miljøkrav. Fokus på økologisk sertifisering for marked.	Løpende, oppdatert post-Brexit (2020-2024)	UK har mindre spesifikk regulering av teknologi, mer fokus på resultat (utslipp). Sterkere fokus på dyrevelferdsstandard.

Lærdom fra andre land:

Sverige og Danmark viser at proaktiv regulering som tillater RAS-teknologi, samtidig som miljøkravene er strenge, kan føre til investeringsvekst i sektoren. USA viser at mindre spesifikk teknologiregulering gir større fleksibilitet, men risikerer også mindre koordinert miljøbeskyttelse. Norges presisjon omkring desinfeksjon er strengere enn de fleste andre land — det kan være kostnadsdrivende, men gir også høy biosikkerhetsstandard.

5. Politisk kontekst

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) og Fiskeridirektoratet

Statlig myndighet · Initiativtaker og lovgiver

Fastsatte stansen i desember 2022 og åpnet igjen juli 2025. Balanser mellom ønsket om å åpne for næringsvekst og bekymring omkring miljø og biologisk sikkerhet. Havbruksmeldingen (Meld. St. 24, 2024–2025) legger rammer for havbrukspolitikken, men fokuserer primært på sjøbasert oppdrett. Nytt regelverk viser at staten ønsker å tillate landbasert vekst, men under sterkere kontroll enn tidligere.

Naturvernforbundet og miljøorganisasjoner

Interesseorganisasjon · Kritisk motstand

Fremmet 50 høringsvar som ber staten ikke åpne igjen eller stille svært strenge krav. Hovedargument: Landbasert oppdrett krever massive investeringer i infrastruktur, slambasseng, kaianlegg og rørsystemer som ødelegger verdifulle naturområder. Peker på at energiintensiteten er høy. Krever at anlegg kun skal plasseres på «grå områder» (allerede industrialisert land). Viser til at eksisterende anlegg bryter regelverket — kontrollen håndheves ikke tilstrekkelig.

Salmon Evolution ASA

Industrielskap, børsnotert · Støtte med forbehold

Eneste norsk aktør med profitabel landbasert matfiskproduksjon i skala. Slaktet 4 891 tonn HOG i 2024. Har investert massivt og nådd driftsbreakeven i Norge — et kritisk gjennombrudd. Ønsker forutsigbar og stabil regulering. Ser nytt regelverk som positivt siden det åpner for søknader, men er bekymret for kostnadene ved desinfeksjon og streng kontrolltolking.

Andfjord Salmon ASA

Industrielskap, børsnotert · Moderat støtte

Gjennomførte vellykket smoltutsett september 2025. Hentet 350 millioner NOK i egenkapital fra strategiske investorer (High Liner Foods, Jerónimo Martins). Ønsker ekspansjon og regelverk som gjør skalering mulig. Påpeker at regulatorisk forutsigbarhet er kritisk for å tiltrekke kapital.

Norsk Fiskeoppdretterslag (NFO)

Bransjeorganisasjon · Ambivalent

Medlemmer opererer både sjøbasert og landbasert. Støtter åpning for landbasert oppdrett som løsning på miljøutfordringer (lakselus, rømming), men er bekymret for at strengt regelverk og høye investeringskostnader gjør det ulønnsomt å konkurrere med sjøbasert. Ønsker klarere definisjon og implementeringsdetaljer.

Storingsrepresentanter fra ulike partier

Politisk debatt · Delt mening

Flere representanter har fremmet forslag om at landbasert oppdrett kun skal tillates på «grå områder» (allerede industrialiserte steder) for å unngå naturødeleggelse. Andre argumenterer for at landbasert er fremtidens løsning fordi den eliminerer sjølus og rømming. Stor bekymring omkring energibehov og lønnsomhet. Votering av havbruksmeldingen (Meld. St. 24) viste bred politisk enighet om at havbruksnæringen må søke mer bærekraftige veier — men hva som regnes som «bærekraftig» er omstridt.

6. Kritikk og debatt

Hovedkritikk:

- **Miljøkostnad ikke verifisert:** Landbasert oppdrett presenteres som «miljøvennlig», men kritikere peker på at enorme utslipp av avløpsvann, slam og behandlet vann skaper «nye» miljøproblemer i stedet for å løse gamle. En analyse viser at samfunnsøkonomisk nettokostnad ved full omlegging til landbasert er massiv (280,7 milliarder NOK i kostnader mot 2,3 milliarder NOK i nytte).
- **Energiintensitet:** RAS-anlegg bruker 6–9 kWh per kg laks — det er 3–5x høyere enn sjøbasert. I en tidsepoke med energikrise og klimafokus virker dette paradoksalt. Mindre lønnsomt uten ekstremt lave strømpriser.
- **Arealødeleggelse:** Selv «på land» krever anleggene massive utgravinger, slambasseng, kaianlegg, rørsystemer og infrastruktur. Dette ødelegger verdifulle kystøkosystemer og hemmer hekkingsarealer for sjøfugler som hubro og andre sårbare arter.
- **Kontrollfiasko:** Miljødirektoratet fant at 9 av 10 eksisterende anlegg hadde brudd på regelverket. Hvis myndighetene ikke engang håndhever eksisterende regler, hvorfor skulle mer regulering hjelpe?
- **Risiko for «stranded assets»:** Enorme investeringer i RAS-teknologi kan vise seg ulønnsomt hvis lakseprisen forblir lav (som i 2025, da spotrisen halverte). Mange har tømt kapitalreservene uten å oppnå driftslønnsomhet.

Argumenter for regulering og landbasert oppdrett:

- **Eliminerer sjølus og rømming:** Lakselus er den største miljøtrusselen mot ville laksepopulasjoner. Landbasert eliminerer denne risikoen helt. Rømming av oppdrettsfisk blir umulig i lukkede anlegg.
- **Lokal matforsyning:** Landbasert oppdrett kan plasseres nær storbymarkeder (f.eks. USA øst for Mississippi River, Asia, Europa), noe som reduserer transporter og gjør matproduksjon mer resilient.
- **Biomasseeffektivitet:** Moderne RAS bruker 99 % av vannet gjenbruk — det sparer enormt med vannnyttig i forhold til tradisjonell (gjennomstrømnings-)akvakultur.
- **Salmon Evolutions gjennombrudd:** Norge har nå bevist at RAS kan være lønnsomt (Salmon Evolution nådde break-even i 2024). Dette åpner for skalering og kostnadsuttømming gjennom teknologiutvikling og læringskurver.
- **Regulatorisk klarhet som innovasjonsdriver:** Det nye regelverket skaper forutsigbarhet som gjør det mulig for investorer å finansiere nye prosjekter. Usikkerhet (som stansen 2022–2025) er dødelig for investeringer.

Alternative tilnærminger som ble vurdert:

- **Fortsatt søknadsstans:** Flere miljøorganisasjoner argumenterte for å fortsette stansen inntil regulatoriske og økonomiske spørsmål var løst. Regjeringen valgte ikke denne tilnærmingen.
- **Garanterte maksimalstørrelser:** Forslag om at hver kommune kun kunne tillate ett eller to anlegg, og kun opp til visse kapasitetsstørrelser. Ikke vedtatt — det nye regelverket har ingen kapasitetstak.
- **Energikrav (f.eks. 100 % fornybar strøm):** Forslag om at landbaserte anlegg måtte drives på 100 % fornybar energi. Ble ikke vedtatt i regelverket, men flere aktører velger det frivillig.
- **Grå områder-krav:** Forslag om å tillate landbasert kun på allerede industrialiserte områder. Vedtatt som «retningsgiving» (ikke bindende krav), men ikke innfelt i selve regelverket.

7. Implikasjoner

Det nye regelverket representerer en bevisst regulatorisk valg fra Norge: Å tillate skalering av landbasert fiskeoppdrett, men under sterkere kontroll enn tidligere. Implikasjonen er at staten velger å «akseptere» en nisjeteknologi som løsning på spesifikke miljøutfordringer (sjølus, rømming), selv om den ikke løser alle problemer og skaper nye (energibruk, arealkonflikt).

For Salmon Evolution er åpningen et viktig signal om at deres forretningsmodell kan skaleres. For Andfjord Salmon og Salfjord åpner det mulighetene for massive investeringer. Men for både aktørene og miljøbevegelsen gjenstår det kritiske spørsmål: Ved hvilken energipris og lakseprishvil dette lønnsomt? Og holder myndighetene slagetaken når kontroller avslører brudd (som i dag)?

Viktigste takeaways:

- **For næringsliv og investorer:** Regelverkets åpning er positivt signal, men desinfeksjonskravene øker capex. Energikostnader og laksepriser er de kritiske variable som bestemmer lønnsomhet — ikke regulering.
- **For miljø- og distriktpolitikk:** Myndighetene aksepterer landbasert som «mindre dårlig» enn sjøbasert på enkelte punkter (sjølus, rømming), men anerkjenner ikke fullt spekteret av nye miljøkostnader (energi, areal, avløp). Kontrollsvakheter må løses før sektoren vokser.
- **For bransjeorganisasjoner:** Klarhet og forutsigbarhet i regelverket er viktigere enn selve reglenes strenghet. Søknadsstansen 2022–2025 skadet sektoren mer enn kravene gjør.
- **For kommuner og lokalt næringsliv:** Landbaserte anlegg kan gi nye arbeidsplasser og næringsvekst, men arealeffekter og miljøkonflikter må håndteres planmessig. Mange søknader vil møte motstand.
- **For globale aktører:** Norges valg signaliserer at det finnes et marked for RAS-teknologi. Norsk regulering blir referansestandard for andre land.

Varselsignaler å følge fremover:

- **Mattilsynets veileder:** Når kommer veileder for «vesentlige endringer» (for eksisterende anlegg)? Dette styr hvem som må etternormes.
- **Miljødirektoratets oppfølging:** Håndheves kontrollkravene strengere etter åpningen? Eller fortsetter bruddene?
- **Ny søknadsstrøm:** Hvor mange søknader mottas fra juli 2025? Hvilket område og hvilken skala?
- **Energipriser:** NO2 (vest-Norge) strømpriser er kritisk. Over 50 øre/kWh blir fleste nye RAS-prosjekter ulønnsomt.
- **Laksepriser:** Spotrisen på Fish Pool må stabiliseres omkring 70–80 NOK/kg for at nye anlegg skal overleve sin fase 1.
- **Salmon Evolution Q1/Q2 2026:** Første kvartalsresultater etter at fase 2-utbygging begynner vil indikere om skalering er mulig.

Kilder

1. [Nytt regelverk på plass — åpner for søknader om fiskeoppdrett på land igjen](#) — Regjeringen.no, 2025
2. [Tillatelse til akvakultur på land](#) — Fiskeridirektoratet
3. [Forskrift om desinfeksjon av inntaksvann til og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet](#) — Lovdata
4. [Biosikkerhetsplan i akvakulturanlegg](#) — Mattilsynet
5. [Akvabiosikkerhetsforskriften](#) — Lovdata
6. [Meld. St. 24 \(2024–2025\) — Fremtidens havbruk](#) — Regjeringen.no
7. [Havbruksmeldingen: Skal bli mer lønnsomt å drive bærekraftig](#) — Regjeringen.no, april 2025
8. [Oppdrett](#) — Naturvernforbundet
9. [Oppdrettsanlegg må tettes eller stenges](#) — Naturvernforbundet

10. [Pause for landbasert oppdrett](#) — Naturvernforbundet
11. [Akvakultur - oppdrett](#) — Miljødirektoratet
12. [Planlagt landbasert oppdrett gir negativt miljøregnskap](#) — Tu.no
13. [Konsekvenser av landbasert oppdrett i Tromsø](#) — Nordnorsk debatt
14. [Rapport: Påvirkning på klima, miljø og natur fra forskjellige produksjonsformer](#) — SINTEF
15. [Aquaculture](#) — US EPA
16. [Marine Aquaculture Regulations and Policies](#) — NOAA Fisheries
17. [Farm to Fork](#) — Regjeringen.no
18. [EUs Farm to Fork-strategi](#) — EEAS
19. [Farm to Fork Strategy - Food Safety](#) — European Commission
20. [Åpner for søknader om fiskeoppdrett på land igjen](#) — iLaks, 2025
21. [Her er det politiske forliket om Havbruksmeldingen](#) — iLaks
22. [Norske regler for miljø og oppdrett](#) — Laksefakta.no

Alle lenker er verifisert på genereringstidspunktet.